

Nitel Araştırmada Videografi ve Video Analizine Giriş

Yunus PINAR

2. Baskı

Doç. Dr. Yunus PINAR

NİTEL ARAŞTIRMADA VİDEOGRAFİ VE VİDEO ANALİZİNE GİRİŞ

ISBN 978-625-8325-55-3

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2025, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Ağustos 2022, Ankara

2. Baskı: Nisan 2025, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş

Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan

Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi

Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: yayinevi@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Nihale...

Doç. Dr. Yunus PINAR

Yazar 1978 yılında Almanya'nın Baden-Württemberg Eyaletinin küçük bir kasabası olan Mosbach'ta dünyaya gelmiştir. Evli ve bir çocuk babasıdır. Alman Dili ve Eğitimi, Sanat Bilimi, Felsefe Tarihi ve Pedagoji alanlarında eğitim almıştır. Doktorasını 2015 yılında Viyana Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Pedagoji bölümünde tamamlamıştır. Yurt dışında Tavistock modeline göre çocuk gözlemi ve videografi ile ilgili seminer ve eğitimler alan yazar duygu düzenleme, dil edinimi, sosyal etkileşim, çocuk ve medya gibi konularda uzmanlaşmıştır. Yazar, Amerikan Sosyal Pedagoji Derneği (SPA), European Association of Personality Psychology (EAPP) ve Society for Research in Child Development (SRCD) gibi kuruluşlarda aktif üye olarak yer almaktadır.

Halen Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalında Dr. Öğr. Üyesi olarak çalışmaktadır.

ORCID No: 0000-0001-8584-7902

ÖN SÖZ

Video analizinin tarihsel gelişim süreci kabaca incelendiğinde, videonun öncelikle olarak kabul edilen fotoğrafların 1830'ların sonlarındaki icadını takiben ilk olarak yüz ifadelerinin analizinde kullanıldığı görülmektedir. Örneğin, Charles Darwin *The Expression of the Emotions in Man and Animals* adlı kitabında, insanlarda ve hayvanlarda duyguların ifade ediliş biçimlerini karşılaştırmak için fotoğraflara başvurmuştur. 1900'lü yılların başında özellikle insan davranışlarını inceleyen çalışmalarda görsel materyallere epey yer verildiği görülmektedir. Ancak bu ilginin zamanla azaldığı, fotoğraflara yer veren bilimsel çalışma sayısında epey düşüş yaşandığı söylenebilir. 1930'larda, büyük veri kümelerini kullanan karmaşık istatistiksel yöntemlerin geliştirilmesi sosyal bilimlerin şekillenmesinde önemli roller oynamış, istatistiksel yöntemler bu anlamda birçok kuramcının iştahını kabartmıştır. 1960'larda süper bilgisayarların ortaya çıkışı ve veri merkezlerinin kurulması bu süreci hızlandırmış ve nicel araştırmaların başarıya ulaşmasında büyük katkılar sağlamıştır. İstatistiksel yöntemlerin çeşitli disiplinler üzerindeki etkilerinin bir sonucu olarak fotoğrafların yerini tablolar, formüller ve grafikler almış ve bunlar günümüzde tek uygun bilimsel illüstrasyonlar olarak kabul görür olmuştur.

Fakat son yıllarda, ülkemizde ve yurtdışında özellikle sosyal bilimler ve eğitim bilimleri alanlarında çalışan araştırmacılar arasında nitel araştırmalara duyulan ilginin şaşırtıcı derecede arttığı görülmektedir. Videografinin ise araştırmacılara öğretme-öğrenme süreçlerine yönelik yeni bir görgül (ampirik) erişim olanağı sağladığı, video analizlerinin geleneksel rekonstrüktif yöntemler ile incelenmesi güç olan iletişim ve etkileşim süreçlerinin "mikroskobik" analizini yapma imkanını da beraberinde getirdiği anlaşılmıştır. Öte yandan, yurtdışında video kayıtlarını veri olarak kullanan, başka bir ifadeyle veri toplama aracı olarak videografiye başvuran çok sayıda çalışma olmasına rağmen, ülkemizde video tabanlı araştırmaların sayısının oldukça sınırlı oluşu düşündürücüdür.

Bununla birlikte, bu ucuz ve erişilebilir teknolojinin sosyal bilimler alanında yürütülen araştırmalarda nasıl kullanılacağına yönelik neredeyse hiçbir kılavuz kitabın bulunmaması da şaşırtıcıdır. Oysaki videolar sosyal bilimler alanındaki araştırmacılara eşi görülmemiş fırsatlar sunmakta, başta eğitim, sosyoloji, sosyal antropoloji, iletişim bilimleri ve dilbilim olmak üzere çeşitli disiplinlerde yürütülen araştırmalarda giderek daha fazla kullanılır bir hal almaktadır.

Araştırma projeleri planlayan çeşitli disiplinlerden araştırmacılar ve lisansüstü öğrenciler başta olmak üzere birçok okur tarafından ilgiyle karşılanacağını düşündüğümüz nitel araştırmalarda videografi ve video analizine giriş mahiyetindeki bu kitabın söz konusu boşluğu bir nebze de olsa doldurmasını, gerek akademisyenlere gerekse genç araştırmacılara faydalı olmasını diliyoruz.

TEŞEKKÜR

“Anaokulunda Dil Edinimi ve Yaşam Dünyasal Çokdillilik” adlı araştırma projesinde birlikte yer aldığımız ve videografi ile tanışmamı sağlayan başta Viyana Üniversitesi öğretim üyeleri Prof. Dr. Wilfried Datler ve alan uzmanları Regina Studener Kuras, Ines Garnitschnig, Robert Kampe ve Katharina Pfeiffer olmak üzere bana desteği olan ismini anamadığım herkese içtenlikle teşekkür ederim.

“Ülkemizde video analizi ile ilgili kılavuz kitaplara gereksinim var. Kesinlikle yaz, asla vazgeçme!” sözleriyle beni motive eden, bununla kalmayıp kitabı titiz bir şekilde inceleyen, önerileriyle katkı sağlayan ve asla yorulmak bilmeyen çok sevgili meslektaşım İstanbul Kültür Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Mehmet Toran’a kalpten teşekkür ederim.

Bana her zaman inanan, aklıma bir şey düştüğünde usanmadan beni dinleyen ve destekleyen eşim Dr. Nihal Pınar’a en derinden teşekkür ederim.

Ve son olarak, birçok akademisyen çocuğu gibi tüm şehir uyurken geceleri neredeyse hiç sönmeyen masa lambasının ve bilgisayar ışığının bir ışıktan daha fazlası olduğunu çok erken yaşta öğrenen neşe kaynağım sabırlı oğluma teşekkür etmek istiyorum. Sen ve tüm çocuklar mutlu mesut hayatlar yaşasın ve huzurla uyasun diye bazı evler umudun, erdemin ve bilimin meşalesi ile sessiz sedasız aydınlanmaya ve çevresini aydınlatmaya devam edecek.

Yunus Pınar

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	v
Teşekkür.....	vi

1. Bölüm: Videografi ve Video Analizi Kavramlarına Bakış	1
Video Merkezli Eğitim Araştırmalarında Yaklaşımlar	2
Neden Videografi/Video Analizi?	4
Yurtdışında Videografi ile Yapılan Çalışmalara Kısa Bir Bakış	7
Yurtiçinde Videografi ile Yapılan Çalışmalar	9
Eğitim Bilimlerinde Videografi	9
Geçerlik ve Güvenirlilik.....	10
Videografik Verilerin Yararları ve Sınırlılıkları	11
Araştırma Deseninin Belirlenmesi.....	14
Veri Toplama.....	14
Verilerin Hazırlanması	14
Veri Analizi.....	15
Sonuçların Sunumu.....	15

2. Bölüm: Etik Hususlar	17
Bilgilendirilmiş Onam	18
Okullarda Öğrenci ve Çocukların Kaydedilmesi	19

3. Bölüm: Videografinin Planlanması	21
Veri Toplama.....	21
Hazırlık	22
Veri Toplamanın Odağı	23
Araştırmanın Yapılacağı Kurum ile Koordinasyon	23
Teknik Uygulama	23
Kullanılan Kamera Sayısı	24
Kameranın Kullanımı	25
Kaydı Başlatma ve Bitirme	25
Video Kayıt Sürecinin Katılımcılar Üzerindeki Etkileri.....	25
Çekim Sonrası Düzenlemeler (Postprocessing).....	26

4. Bölüm: Veri Erişimi ve Veri İşleme	27
Video Kayıtlarının İzlenmesi	28
Video Verilerinin Dönüştürülmesi	28
Çeviri Yazı (Transkripsiyon)	29
Sözlü Transkriptler	29
Jest-Mimik Transkriptleri	30
Gözlem Protokolleri	30
Transkripsiyon Sistemleri	30
TiQ Formatına Göre Transkripsiyon	31
EXMARaLDA Partitur ile Transkripsiyon	32
Video Kayıtlarının Ardışık Görüntülere (Segmentlere) Dönüştürülmesi	32
Ardışık (Sıralı) Görüntü Oluşturma	33
Krokiler	34
Veri İşleme Biçimlerinin Birlikte Kullanılması	35
Genel Bakış	36
 5. Bölüm: Analiz Süreci	37
Video Analizi	37
Sekanslama (Dizileme) ve Sekans Analizi	38
Videografiye Bir Örnek: Viyana Üniversitesi Araştırma Projesi	39
Video Analizinin Aşamaları: Seçici Video Yorumlama	41
1. Video Verilerine Genel Bakış	41
2. Seçici Bakış	42
3. Segment Oluşturma ve Görüntülerin Betimlenmesi	42
4. Yorumlayıcı Analiz Aşaması	42
5. Bulguların Yorumlanması ve Sonuç Aşaması	42
Video Analizinden Örnekler	43
Örnek 1 “Ercan Arkadaşını Tekmeliyor!”	43
Video Kesitinin Betimlenmesi	44
Yorumlayıcı Analiz	45
Örnek 2 “Sen Oynamayacaksın Ercan!”	48
Video Kesitinin Betimlenmesi	48
Yorumlayıcı Analiz	51
Örnek 3 “Yararsız Bir Silah: Saç Kurutma Makinesi”	53
Video Kesitinin Betimlenmesi	53
Yorumlayıcı Analiz	54

6. Bölüm: Görüntülerin Yayınlanması.....	57
7. Bölüm: Teknik Detaylar ve İpuçları.....	61
Cihaz Seçimi.....	61
Cihaz Ayarları	62
Verilerin Transferi	62
Videoların Hızlandırılarak ve Yavaşlatılarak İzlenmesi	63
Video Kayıtlarının Görüntülere (Segmentlere) Dönüştürülmesi.....	63
Yüz ve Nesnelerin Anonimleştirilmesi	64
Sonuçların Sunumu.....	64
8. Bölüm: Sonuç ve Öneriler.....	65
Kaynakça.....	67

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Tezlerin ülkelere ve araştırma desenine göre dağılımı.....	5
Şekil 2. İki perspektifli kamera düzenlemesi	24
Şekil 3. Video verilerinin temsil biçimlerine genel bir bakış	27
Şekil 4. Dört kamera perspektifine bir örnek	29
Şekil 5. EXMARaLDA ile yapılmış transkript örneği.....	32
Şekil 6. Ardışık video görüntülerine yönelik iki ayrı örnek.....	33
Şekil 7. Anaokulu sınıfına ait bir kroki.....	35
Şekil 8. Sözlü Transkript ile desteklenmiş ardışık görüntüler	36
Şekil 9. Geleneksel ve odaklanmış etnografinin karşılaştırmalı sunumu	37
Şekil 10. Sekanslama. saniyede 1 görüntü	38
Şekil 11. Olay sırası ve olay örgüsüne göre sekanslama.....	39
Şekil 12. Sınıfın krokisi ve kişilerin pozisyonları	44
Şekil 13. Odak çocuğun okuma merkezindeki davranışlarına yönelik segmentler.....	45
Şekil 14. Odak Çocuğun saldırgan tepkilerinin sunumu.....	47
Şekil 15. Okul öncesi öğretmeninin müdahalesini içeren segment E.	47
Şekil 16. Segment E'ye ait ses transkripti.....	47
Şekil 17. Segment α (alfa) ve ses transkripti.....	49
Şekil 18. Segment β (beta) ve γ (gamma) ve ses transkripti	49
Şekil 19. Segment δ (Delta) ve ϵ (epsilon).....	50
Şekil 20. Çatışma ve beraberinde gelişen olayların sekansı	50
Şekil 21. Detaylarla Segment ϵ (epsilon)	52
Şekil 22. Diziler halinde görüntü oluşturma. Hastanın bedensel davranışındaki değişime okurun dikkatini çekmeyi amaçlayan bir örnek	57
Şekil 23. AKVIS Sketch kullanılarak çizimlere dönüştürülmüş tıbbi bir müdahale	58
Şekil 24. Dijital el kamerası	61
Şekil 25. PowerPoint sunularında uyarı işaretlerinin kullanımı	64

1. BÖLÜM

VIDEOGRAFI VE VIDEO ANALİZİ KAVRAMLARINA BAKIŞ

Videografi, sözel ve sözel olmayan iletişim ve etkileşim süreçlerini doğal bağlamlarında, daha doğrusu meydana geldikleri hâl ve koşullarda incelemek için başvuru yapan yorumlayıcı bir analiz süreci olarak tanımlanmaktadır (Tuma, Knoblauch ve Schnettler, 2013). Bu bağlamda videografi, gözlemlenen kişi veya kişilerin farklı durum ve koşullarda sergiledikleri her türlü iletişimsel eylemlerini meydana geliş şekliyle incelemek için kullanılan bir yöntem olarak da değerlendirilebilir. Knoblauch'a göre (2006) videografi; video analizi ve etnografinin birleşiminden meydana gelmekte, başka bir ifadeyle etnografik bir araştırma süreci kapsamında kayıt altına alınmış video verilerinin analizinden oluşmaktadır. Videografi, etnografik alan araştırması ile iç içe geçmiş yorumlayıcı bir metodolojik yaklaşım olup, video kaydı yapılan sosyal durumları incelemeyi amaçlamaktadır. Yukarıda da değinildiği üzere, videografik araştırma, sosyal etkileşimleri meydana geldikleri doğal bağlamlarında kaydetmeye ve analiz etmeye odaklanmaktadır (Tuma ve Schnettler, 2019).

Dolayısıyla, veri toplama sürecini de içeren kapsamlı bir araştırma süreci olarak da pek tabii kabul edilebilmektedir. Daha çok gözlem ve belgeleme yöntemi olarak kullanıldığı ve sıklıkla diğer başka metodolojik prosedürlere temel oluşturduğu ifade edilmektedir. Dolayısıyla, videografi; etnografi, video kaydı ve video analizinin bir kombinasyonu olarak da kabul edilebilmektedir (Knoblauch, 2011). Videografi araştırmalarda çoğu kez tek başına kullanılmamakta, görsel materyalin analizi genellikle diğer yöntem ve tekniklerle üçgenleştirilmektedir (Flick 2007, 310).

Video analizi ise bazı kaynaklarda, *video verilerinden hareketle etkileşim süreçlerini analiz etmek için başvuru yapan yol ya da usuller* olarak kabul edilmektedir (Tuma, Knoblauch ve Schnettler, 2013). Analiz edilecek verilerin araştırmacılar tarafından kayıt altına alındığı, araştırmacıların görsel-işitsel veri elde edebilmek için bir amaç doğrultusunda sahada yer almalarını da zorunlu kılan video analiz süreci ise pek tabii "videografi" olarak adlandırılabilir (Knoblauch, 2011). Bu dü-

şünceden hareketle elinizdeki bu kitapta video analizi ile videografi kavramları arasında kesin bir ayrıma gidilmeyecek, video analizi, videografi ile benzer bir biçimde; videografik verilerin toplanması, işlenmesi, değerlendirilmesi ve sunumu aşamalarını içeren sistematik bir süreç olarak ele alınacaktır.

Bunların dışında, videolar “film” olarak değerlendirilmemek ve bir film gibi ele alınmamak durumundadır. Araştırmacılar tarafından elde edilen doğal video kayıtlarının analiz süreci ile sanatsal veya amatör filmlerin analizi birbirinden ayrılmaktadır (Reichert & Englert, 2011). TV’de yer alan sohbet programları, youtube videoları ya da filmlerin de araştırmalara konu olduğu ve incelendiği bilinmektedir. Bu gibi hazır verilerin incelenmesine dayanan çalışmalar için videografi yerine daha çok “Nitel Video Yorumlama” (Videointerpretation) veya “Yorumlayıcı Video Analizi” (interpretive video analysis) terimleri tercih edilmektedir (Bohnsack, 2011; Tuma ve Schnettler, 2019).

Video Merkezli Eğitim Araştırmalarında Yaklaşımlar

Özellikle analogdan dijital video teknolojisine geçiş, son yıllarda video verilerinin üretilmesi ve işlenmesini herkes için erişilebilir ve yönetilebilir bir süreç haline getirmiştir (Watkinson, 2013). Kolayca temin edilebilen, yüksek çözünürlüklü kameralar ile donatılmış akıllı telefonlar ve cep boyutundaki kameralar görsel işitsel veriler oluşturmak için kullanılmakta ve herhangi bir standart bilgisayar video verilerini görüntülemek ve değerlendirmek için çeşitli yazılımları bünyesinde barındırabilmektedir.

Daha önce çok zaman alan ve sadece özel bir takım ekipmanlarla elde edilebilen ve özellikle etnologlar tarafından yabancı kültürlerin dokümantasyonu için kullanılan araç gereçlerin artık kolayca erişilebilir olması olağanüstü bilimsel bir aşama olarak görülmektedir (Byrne, 2001). Artık görgül bir yöntem başvurmada cevaplanması güç sorular görsel ve işitsel verilerin analizi ile mümkün olabilmektedir. Video verilerini kullanarak eğitim, öğretim ve öğrenme süreçlerini inceleyen görgül araştırmalara bakıldığında, birbirinden ayrı üç yaklaşımın olduğu görülmektedir. Bu yaklaşımların her biri eğitim sürecinin farklı kesitlerine odaklanmaktadır (Dinkelaker ve Herrle, 2009).

Film analizleri, doğrudan videonun kendisine yönelmektedir ve videonun üretim, dağıtım ve sunumunda ortaya çıkan pedagojik bilgiye odaklanır (Kuchenbuch, 2005). Filmlerde gösterilen şey ile nasıl gösterildiği analizin konusudur. Hem sanatsal hem de amatör filmlere bu açılarından bakılabilmektedir (Bellour, 2000; Wildfeuer, 2014).